

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Інтеграція країни до економічного простору Європейського Союзу є важливим чинником, що повинен спонукати до підвищення конкурентоспроможності як окремих галузей, так і економіки країни в цілому. Автор стверджує, що невід'ємною частиною поглибленої ЗВТ буде приведення українського законодавства та практики у відповідність до законодавства та норм ЄС, а наповнення майбутньої ЗВТ буде спрямовуватися на досягнення максимально глибокої економічної інтеграції в усіх сферах (торгівля товарами та послугами, режими прямих іноземних інвестицій, державні закупівлі, тощо).

***Ключові слова:** Зона вільної торгівлі, Україна. ЄС, стратегія Європейської інтеграції*

Різностороннє співробітництво з Євросоюзом не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки. Європейський союз є наймогутнішим глобальним економічним об'єднанням, найбільшим і найпривабливішим регіональним ринком світу. У Стратегії європейської інтеграції України, схваленої 1998 р., пріоритетом зовнішньої політики країни проголошено набуття асоційованого, а згодом повноправного членства в ЄС. Тому національні інтереси України потребують утвердження України як впливової європейської держави, повноправного члена ЄС. Це зумовлює необхідність глибокого всебічного вивчення наслідків вступу української держави в європейське співтовариство, зокрема створення зони вільної торгівлі з ЄС.

Питання вступу України у ЗВТ цікавило багатьох авторів. О. В. Литвиненка, М. Горинь, П. Рудяков, О. Білорус, А. Гальчинський, О. Ковальова та багато інших звернули свою увагу на цю проблему. Проте, спільної думки досі немає, тож питання залишається актуальним.

Метою даної статті є вивчення можливостей для України від створення зони вільної торгівлі з ЄС. Задля вирішення мети передбачається вирішити такі наукові завдання: дослідити передумови, перешкоди, а також переваги

створення ЗВТ в Україні, визначити можливі загрози ЗВТ для економіки України, вивчити сучасний стан імплементації угоди про глибоку та всеохоплюючу зону вільної торгівлі.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI однією з основних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі» [4].

Протягом 2013 року Україна стояла перед вибором: створити Зону вільної торгівлі з Європейським союзом чи об'єднатися з Російською Федерацією, уклавши договір про Митний союз. Але, оскільки Україна планує в майбутньому приєднатися до ЄС, то варто більшу увагу приділити все таки створенню Зони вільної торгівлі.

Зона вільної торгівлі (Free trade area) (ЗВТ) - тип міжнародної інтеграції, при якій в країнах-членках скасовуються митні збори і податки, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі згідно з міжнародним договором [1, 37]. Це більш глибокий тип інтеграції, оскільки за кожною країною-учасницею зберігається право на самостійне і незалежне визначення режиму торгівлі по відношенню до третіх країн. У більшості випадків умови зони вільної торгівлі поширюються на всі товари, крім продуктів сільського господарства.

Європейський ринок - це нові можливості для України в цілому. З одного боку - це розширення торгівельних можливостей, а з іншого - можливість занепаду деяких секторів економіки через низьку конкурентоздатність [2, 63]. Тому підхід до укладання угоди має бути виваженим з урахуванням всіх можливих наслідків.

Основними передумовами створення ЗВТ є:

- вступ України до СОТ, що помітно збільшив експортно-імпортні відносини (створення ЗВТ в свою чергу лібералізує та полегшить дані відносини);
- збільшення обсягу торгівлі та інвестицій ЄС в українську економіку.

Проте, поряд із передумовами, існують і перешкоди на шляху укладення договору про ЗВТ, які також варто враховувати. Експерти вважають, що найбільшою перешкодою є неготовність України до негайної лібералізації ринків для товарів з ЄС.

Також до перешкод можна віднести посилення конкурентного тиску на внутрішньому ринку України, брак коштів та необхідність пошуку партнерів інвесторів, з метою модернізації виробництва, обмеженість можливостей надання захисту новоствореним галузям, невисока якість вітчизняної продукції.

Серед головних переваг, які отримає Україна від створення ЗВТ, слід зазначити наступні: зменшення витрат щодо імпорту з Євросоюзу для вітчизняних підприємств і споживачів та сприяння доступу України до єдиного ринку Європейського Союзу, який є найбільшим у світі. До можливих переваг також варто віднести:

- однакові тарифи та правила торгівлі, перехід до європейських стандартів;
- взаємне визнання результатів продукції;
- збільшення обсягів інвестицій з країн-членів ЄС в економіку України;
- спрощення митних процедур;
- спільна боротьба проти корупції;
- зростання обсягів продажу сільськогосподарської продукції традиційних експортоорієнтованих галузей.

Проте можливе виникнення і загроз для економіки України. Серед них в основному можуть бути: зростання рівня структурного безробіття у короткостроковій перспективі, зростання негативного сальдо двосторонньої торгівлі, дефіцит вітчизняних товарів, у зв'язку з експортною переорієнтацією виробників, неможливість створювати програми підтримки національного виробника.

Тому в умовах інтеграції до світового ринку державним органам слід терміново розробити заходи для підвищення ефективності функціонування внутрішнього ринку, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на ньому, вдосконалення механізму його регулювання, відповідно до ухваленої Державної цільової економічної програми розвитку внутрішнього ринку до 2012 року.

21 березня 2014 року, глави держав та урядів Європейського Союзу та Прем'єр-міністр України. Арсеній Яценюк, підписали політичні положення Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною [7]. Також було знов підтверджено прагнення підписати Другу частину положень (про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі). Для того щоби не чекати поки положення Угоди про Асоціацію про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі наберуть чинності, було прийнято рішення почати одностороннє зменшення або скасування митних зборів ЄС із товарів, які були вироблені в Україні.

Ідея такого кроку - не чекати набуття чинності положень Угоди про асоціацію про створення глибокої та всеохопної зони вільної торгівлі (ГВЗВТ). Його мета - просуватися у напрямі впровадження розділу Угоди про тарифи за допомогою автономних торговельних преференцій та розпочати в односторонньому порядку зменшення або скасування митних зборів ЄС на товари, що походять з України. Однак преференції не є заміником ГВЗВТ та діятимуть для України обмежений період часу – до

1 листопада 2014 року. Очікується, що угоду про створення ГВЗВТ між ЄС і Україною буде підписано та тимчасово застосовано до 1 листопада поточного року; у такому випадку закінчиться дія односторонньої системи автономних торговельних преференцій.

ГВЗВТ є ключовою частиною Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. ГВЗВТ є також частиною ширшої політики ЄС, спрямованої на встановлення стабільних і сприятливих сусідських стосунків шляхом зміцнення економічних зв'язків. ГВЗВТ покликана наблизити Україну до ЄС шляхом відкриття ринків для товарів та послуг, а також за допомогою усунення перепон для торгівлі, особливо беручи до уваги так звані питання, що виникають «поза кордонами» держав, як наприклад, бюрократія та невиправдані бар'єри, що спричиняються нею.

Імплементация ГВЗВТ відкриє внутрішні ринки ЄС та України шляхом усунення митних зборів і нетарифних торговельних бар'єрів, окреслить план модернізації двосторонніх торговельних та інвестиційних відносин, а також запропонує Україні таку модель економічного розвитку, що матиме позитивний прямий вплив на розвиток бізнесу і життя громадян України. Зокрема:

Близько 95% тарифних ліній (позицій) буде встановлено на рівні нуля, а дія решти митні тарифи будуть знижені. Це матиме особливо важливе значення для аграрного та металургійного секторів України, які є традиційно найсильнішими і такими, що можуть збільшити експорт своєї продукції в країни ЄС. Загалом, Україна та ЄС скасують імпорتنі мита на близько 97% та 96,3% тарифних ліній відповідно. Для промислових товарів лібералізація означатиме негайне скасування діючих увізних мит на більшість товарів (82,6% - Україна та 91,8% - ЄС). Для решти встановлено перехідні періоди, а для легкових автомобілів та одягу, який був у використанні, передбачено застосування спеціальних захисних механізмів.

Для сільськогосподарської продукції з моменту тимчасового застосування Угоди з боку ЄС та її ратифікації Україною мита буде скасовано на 35,2% тарифних ліній Україною та 83,1% - Євросоюзом. Що стосується решти товарів, то по 52% тарифних ліній Україна запроваджує перехідні періоди тривалістю від 1 до 7 років, на 9,8% - часткову лібералізацію та на 3,0% - безмитні тарифні квоти. Це означає, що для особливо чутливих секторів поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі дає українським виробникам більше часу для адаптації до конкурентнішого середовища, водночас надаючи споживачам більший вибір продуктів за нижчими цінами [6].

Зниження тарифів призведе до посилення конкуренції, що у свою чергу дозволить знизити ціни для споживачів.

У сфері послуг, ГВЗВТ призведе до лібералізації торгівлі і узгодження відповідних стандартів України та ЄС. В Україні, це матиме особливо позитивний вплив на роздрібну та оптову торгівлю, а також на сектор комунікацій.

Вільний рух капіталу сприятиме економічному зростанню, надаючи легший доступ до фінансових ресурсів та дозволить ефективніше використовувати наявний капітал, з чого матиме велику користь не лише фінансовий сектор України, але також і бізнес.

На сьогодні, однією з найважливіших проблем, з якою стикаються українські і європейські компанії є проблема відмінності технічних норм і стандартів, що ускладнює транскордонну торгівлю. ГВЗВТ передбачає узгодження українських та європейських стандартів для промислових товарів і сільськогосподарської продукції; а це означає, що кожен матиме змогу виробляти та продавати за єдиними правилами.

Узгодження правил щодо державних закупівель, політики конкуренції і прав інтелектуальної власності буде також сприяти покращенню бізнес-середовища в Україні, що відбуватиметься шляхом усунення корупції та через відкриття нових можливостей для інвестицій і модернізацію економіки.

Наслідки від тарифної лібералізації. ПВЗВТ сприятиме розвитку торгівлі через скасування чи зменшення мит на імпорт. У результаті українські експортери заощаджуватимуть 487 млн. євро щороку [6]. Своєю чергою, в результаті скасування українських імпортних мит експортери ЄС заощаджуватимуть 391 млн. євро щороку.

Український аграрний сектор отримає найбільші пере ваги від зменшення увізних мит: 330 млн. євро для сільськогосподарської продукції та 53 млн. євро для переробленої сільськогосподарської продукції. Нові можливості доступу до ринку Євросоюзу та запровадження вищих стандартів виробництва продукції заохотять інвестиції, стимуватимуть модернізацію сільського господарства та покращать умови праці.

Європейський Союз, в свою чергу, також зацікавлений у створенні поглибленої Зони вільної торгівлі, оскільки:

1. Україна - це значний споживчий ринок (45,7 млн. чол. населення) та ринок відносно дешевої робочої сили.

2. Це значна ресурсно-сировинна база, ринок землі та сільськогосподарського виробництва.

3. Це потенційний ринок інвестицій та інновацій, що відкрився із вступом України до СОТ.

При створенні ефективної ЗВТ українській стороні варто зосередити увагу на:

- забезпечення правового захисту українських компаній на ринках ЄС;
- створення єдиної нормативно-правової бази торгівлі між Україною та ЄС;
- використання досвіду ЄС щодо боротьби з корупцією і легалізації незареєстрованої економічної діяльності;
- впровадження спільних інвестиційних проектів за участю капіталу з країн ЄС в стратегічних сферах української економіки;
- посилення транскордонної регіональної співпраці;
- покращення торговельного балансу України в торгівлі з ЄС за рахунок експорту української середньо- і високотехнологічної продукції, тощо.

Реалізація ЗВТ вимагатиме від українських державних і ділових кіл знаходження балансу інтересів для досягнення вищого рівня євроінтеграції.

Отже, створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС веде за собою не тільки можливі переваги, а і недоліки та пагубний вплив на економіку нашої держави. Щоб уникнути негативних наслідків, в першу чергу, уряду необхідно розробити досконалу програму щодо підвищення ефективності виробництва та збільшення конкурентоспроможності національних виробів, що призведе до покращення економічного становища країни і, як наслідок, до соціального благополуччя населення.

Крім того, інтеграція країни до економічного простору Європейського Союзу є важливим чинником, що повинен спонукати до підвищення конкурентоспроможності як окремих галузей, так і економіки країни в цілому.

Невід'ємною частиною поглибленої ЗВТ буде приведення українського законодавства та практики у відповідність до законодавства та норм ЄС, а наповнення майбутньої ЗВТ буде спрямовуватися на досягнення максимально глибокої економічної інтеграції в усіх сферах (торгівля товарами та послугами, режими прямих іноземних інвестицій, державні закупівлі, тощо).

Список використаних джерел

1. *Азбука Європейської інтеграції: навч.-метод, посібник/ Фонд місцевої демократії // Яковюк, Л. Трагнюк. - Харків: «Апес+», 2006. - 165 с.*
2. *Європейський Союз. Словник-довідник / [ред. М. Марченко]. - К.: К.І.С, 2005. - 142 с.*
3. *Іона вільної торгівлі ЄС - Україна: нові можливості чи виклики?/ І. Мельник, В. Трюхан. Ukrainian Law Firms 2012, С. 37-41*
4. *Інформаційна довідка стосовно Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, включаючи основні параметри, переваги та ризики створення ЗВТ - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukraine-partners.org/wp-content/uploads/2013/06/EU-UA-AA.pdf>*

5. Левченко З Зона вільної торгівлі з ЄС: реалії та перспективи Речет] З. Левченко II Цінні папери України. - 2009. - Л» 20. - С 19.
6. Міжнародний центр перспективних досліджень - Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://icps.com.ua/pub/files/46/21/FTA_Impact_U.pdf
7. Представництво Європейського Союзу в Україні - Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/trade_relation/free_trade_agreement/index_uk.htm

Integration into the economic space of the European Union is an important factor that should prompt an increase the competitiveness of individual sectors and the economy as a whole. The author argues that an essential part of comprehensive free trade area will bring Ukrainian legislation and practice into conformity with the laws and regulations of the EU, and the prospective FTA will aim at the economic integration in all fields (trade in goods and services, direct foreign investment, procurement, etc.).

Keywords: FTA, Ukraine, the EU Strategy for European Integration